

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กรณีศึกษาสหวิทยา
เขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32*

THE DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY IN ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT: A CASE STUDY OF SATUEK UNITED
CAMPUS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 32

ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตนศิริกุล

Saknarin Ninratsirikul

พีระศักดิ์ วรฉัตร

Peerasak Worrachat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: nok39653@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) พัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก และ 3) พัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การดำเนินการวิจัย มีลักษณะเป็นการวิจัยแบบผสม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตาม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย เป็นครูผู้สอนในสหวิทยาเขตสตึกที่สมัครใจ จำนวน 13 คน และระยะที่ 3 การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ มาก 2) การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

* Received 5 June 2020; Revised 12 July 2020; Accepted 1 October 2020

2 ครอบ พบว่า สามารถพัฒนาผู้ร่วมวิจัย ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, วิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the current conditions and the desirable condition of teachers' competency by Active learning 2) Develop teachers' competency by Active learning in Satuek Association Committee and 3) Develop of teacher' competency handbook in Active learning. The research process had 3 stages as 1) to study of current conditions and the desirable condition of teachers' competency by Active learning. The 175 sample who were selected by Stratified random sampling gave information. The instrument was questionnaires. 2) Development of teachers' competency in Active learning. The study was Action Research using workshops and supervision strategy. The target group was 13 voluntary teacher in the Association Committee. And 3) Development of teacher' competency handbook in Active learning. Committee. There were 7 experts who were selected by purposive sampling gave information. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that; 1) The current conditions of teachers' competency was at Moderate level and the desirable condition of teachers' competency was at a much level. 2) Teachers' competency development in Active Learning in the Association Committee by using 2 - cycles. The results can be summarized as follows: 1) Teachers' competency development in Active Learning. The co - researcher to know, understand and can manage Active Learning achieve the goal set. 3) Development of teacher' competency handbook in Active learning in Satuek Association Committee, Appropriate Assessment Results and The handbook possibility over all was in high level.

Keywords: Develop Teachers' competency, Active Learning Management, Action Research



บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอให้ครูพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นนโยบาย “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ที่มุ่งหวังให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมากขึ้นในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีปฏิสัมพันธ์และรู้จักการทำงานเป็นทีม ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งมีโอกาสได้พัฒนาจิตใจให้เห็นคุณค่าของการเป็นคนดี ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม และที่สำคัญต้องพัฒนาผู้เรียนให้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเองได้ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการนิเทศ ติดตามการดำเนินการตามนโยบาย (เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, 2561) ซึ่งจากการดำเนินการตามนโยบายพบว่า โดยภาพรวมการดำเนินโครงการส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยวัดจากความสามารถทักษะของผู้เรียนที่สามารถสร้างผลงานในการประกอบอาชีพและการแข่งขันในระดับต่าง ๆ ของประเทศ (สุเทพ ชิตยวงษ์, 2562) อีกทั้งได้มีการเสนอให้ครูผู้สอนพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม และทฤษฎีการเรียนรู้แบบพุทธิปัญญา ซึ่งมีแนวคิดมาจาก จอห์น ดิวอี้ นักปรัชญาการศึกษาได้แต่งหนังสือ DEMOCRACY AND EDUCATION ซึ่งเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ดิวอี้ เชื่อว่า ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (John, C. B, 2011) ในทำนองเดียวกันกับนักวิชาการทางการศึกษา Bonwell, C. C., & Eison, J. A. ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมีการเรียนรู้ ที่มากขึ้นสามารถจดจำเนื้อหาการเรียนได้ยาวนานขึ้นมีการส่งเสริมความคิดขั้นสูงและการสร้างความรู้ ได้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยกันเป็นกลุ่มในชั้นเรียน (Bonwell, C. C., & Eison, J. A., 1991)

สหวิทยาเขตสตึกเป็นเขตของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 มีสถานศึกษา 8 แห่ง ในอำเภอสตึก ได้มีพันธกิจพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ตามแนวคิด No Child Left Behind (NCLB) อีกทั้งยังมีเป้าประสงค์ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิด

ริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งตนเองและปรับตัวต่อการเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี ครูต้องเป็นผู้เรียนรู้ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู น้อมนำพระราชดำรัสให้ครูรักเด็ก เด็กรักครู มีความรู้ โดยเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมและทักษะในการใช้เทคโนโลยีควรมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ พัฒนาผู้เรียนให้เข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ได้อย่างไรก็ตาม จากรายงานการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2561 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 พบว่า ในหัวข้อมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้เสนอจุดที่ควรพัฒนา คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรม ให้บุคคลภายนอกรับรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาในโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้มากขึ้น อย่างเป็นระบบส่งเสริมผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรท้องถิ่น และสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย อีกทั้งพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ครูควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทันทีเพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง อีกทั้งออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเพิ่มความสามารถในการอ่าน ความสามารถในการสื่อสาร การคิดคำนวณ และคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้ครบทุกรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32, 2561)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภายในสังกัดยังมีข้อจำกัดที่จะต้องพัฒนาให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนเกิดทักษะในการดำรงชีวิต ทักษะการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตในอนาคต จึงต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะครู สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ให้มีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. เพื่อพัฒนาคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตสตึก จำนวน 286 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตสตึก จำนวน 175 คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมด กับตารางสำเร็จรูปของเคจซีมอร์แกน (Krejcie and Morgan) คำนวณหาค่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรที่ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถาม และติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง IOC การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม และการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม

5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ซึ่งเป็นครูผู้สอนภายในสถานศึกษา สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ที่สมัครใจ จำนวน 13 คน



1.2 ศึกษาวิเคราะห์ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 1 คน เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ ติดตาม

1.3 หัวหน้างานวิชาการของสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในแต่ละสถานศึกษาจำนวน 8 คน เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การนิเทศ ติดตาม

2. กลยุทธ์ในการพัฒนา ประกอบด้วย

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีกิจกรรมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

2.1.1 การให้ความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

2.1.2 การดำเนินการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 การนิเทศติดตาม มีกิจกรรมนิเทศโดยเน้นกระบวนการนิเทศภายในออนไลน์ ดังนี้

2.2.1 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2.2 การสัมภาษณ์ผู้รับการนิเทศ

2.2.3 การนิเทศออนไลน์จัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

3. วิธีการศึกษา คำนวณ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

3.1 การวางแผน (Planning)

3.2 การปฏิบัติ (Action)

3.3 การสังเกต (Observation)

3.4 การสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่ เมษายน 2563 ถึงเดือน พฤษภาคม 2563

วงรอบที่ 1 ระหว่าง วันที่ 30 เมษายน – 15 พฤษภาคม 2563

วงรอบที่ 2 ระหว่าง วันที่ 18 - 27 พฤษภาคม 2563

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 แบบทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติ

5.2 แบบสังเกต

5.3 แบบสัมภาษณ์

5.4 แบบบันทึกการประชุมระดมความคิด

5.5 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5.6 แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก



6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สหวิทยาเขตสตึก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของผู้ร่วมวิจัย โดยเครื่องมือต่าง ๆ ในทุกกิจกรรมในแต่ละวงจรรอบในการวิจัยปฏิบัติการมาวิเคราะห์อย่าง มีระบบ มาศึกษาวิเคราะห์ และแปลความร่วมกัน สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ข้อดีข้อเสียในการที่จะนำไปใช้หรือควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปพัฒนาในวงจรต่อไป

8. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

8.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง IOC การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ และการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบ

8.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการตรวจสอบยืนยันคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้

แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำคู่มือเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและแบบประเมินฯ ด้วยตนเอง

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินตามลำดับ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของคู่มือ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือ โดยดัชนีความสอดคล้อง IOC

5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามจุดประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวม

สมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพพึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. การออกแบบการเรียนรู้	2.67	0.92	ปานกลาง	4.58	0.59	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	2.80	1.03	ปานกลาง	4.77	0.42	มากที่สุด
3. การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้	2.62	1.00	ปานกลาง	4.22	0.88	มาก
4. การวัดและประเมินผล	2.54	0.99	ปานกลาง	4.40	0.65	มาก
โดยรวม	2.64	0.98	ปานกลาง	4.47	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับสูงที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ และระดับต่ำที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

สรุปผลการดำเนินในวงรอบที่ 1 โดยการใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตาม พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีประโยชน์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีวิธีการที่หลากหลายและรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ แต่ยังมีปัญหาในเรื่องของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งพบว่าผู้ร่วมวิจัยยังปัญหาด้าน



การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล คือยังเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ไม่สัมพันธ์กับเนื้อหา สารการเรียนรู้ และการเลือกเครื่องมือการวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จึงได้ประชุมร่วมกันและมีความเห็นตรงกันว่าควรจะมีการประชุมเชิงปฏิบัติการและดำเนินการนิเทศ ติดตามในในรอบที่ 2 ต่อไป

ผลการดำเนินงานในรอบที่ 2 โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ ติดตามจากการให้คำแนะนำ ชี้แนะ สาธิตและจำลองสถานการณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของวิทยากร ประกอบกับให้ผู้ร่วมวิจัยได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นอย่างดีและพบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ความเข้าใจการใช้สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งเทคนิค วิธีการหลากหลายมากขึ้น ทำให้บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ระยะที่ 3 การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ความเป็นมาและความสำคัญ	4.14	0.69	มาก	4.43	0.53	มาก
2.วัตถุประสงค์	4.86	0.38	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
3.วิธีดำเนินการ	4.57	0.53	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
4.การติดตามและประเมินผล	3.71	0.49	มาก	4.14	0.38	มาก
โดยรวม	4.32	0.61	มาก	4.43	0.54	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กรณีศึกษาสหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ตามแนวคิด No Child left Behind (NCLB) ที่มีความต้องการให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่ม และสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งตนเองและปรับตัวต่อการเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี ดังที่ สำนักงานปฏิบัติการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ (สำนักงานปฏิบัติการศึกษา, 2545) สอดคล้องกับ ทักษิณ เกษตัน ได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ทักษิณ เกษตัน, 2561)

2. การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ได้ 2 วงรอบสรุปผลได้ ดังนี้

ผลการดำเนินงานทั้ง 2 วงรอบทำให้ครูผู้ร่วมวิจัยได้มีความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากยิ่งขึ้น จนสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ให้พัฒนาต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้น ผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการและการนิเทศ ติดตาม ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งจากการใช้กลยุทธ์ประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยทั้ง 13 คน มีความรู้ ความเข้าใจ ในการเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และ แนะนำชี้แนะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งมีการสังเกต สัมภาษณ์และยังมีการทำ



แบบทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือทำให้ทราบถึง ความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุกจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ละเอียด เอี่ยมสุวรรณ ได้กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีสมาชิกในห้องประชุมต้องร่วมกันศึกษา , ศึกษาค้นคว้า ตลอดจนทำความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติเพื่อทักษะปฏิบัติงาน ตามหัวข้อประชุมในครั้งนั้น หัวใจสำคัญของการประชุมในรูปแบบนี้ คือเรียนรู้ , ฝึกปฏิบัติ พร้อมนำไปปฏิบัติในการปฏิบัติงานจริง เช่น ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแบบทดสอบแก่บุคลากร เป็นต้น ประกอบกับจากการใช้กลยุทธ์การนิเทศ ติดตาม โดยผู้วิจัยได้ประสานหัวหน้าฝ่ายวิชาการในโรงเรียนของผู้ร่วมวิจัยหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มาร่วมเป็นผู้ร่วมนิเทศในครั้งนี้ และได้วางการนิเทศ ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งได้รับความร่วมมือในการรับการนิเทศของผู้ร่วมวิจัย ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ละเอียด เอี่ยมสุวรรณ, 2556) สอดคล้องกับแสน สมนึก ได้ให้ความสำคัญของการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศภายใน มีความสำคัญ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำหลักการ แนวคิดและกระบวนการนิเทศมาใช้ดำเนินการบริหารโรงเรียนได้อย่างดี (แสน สมนึก, 2541) สอดคล้องกับดารา ดาวดิงส์ ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา อำเภอนองบุรีศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายในผลการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้สร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน การนิเทศภายในตามกิจกรรมการนิเทศ เพื่อทำให้การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การประเมินผลการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด บรรลุตามวัตถุประสงค์ (ดารา ดาวดิงส์, 2557)

3. การพัฒนาฝีมือพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาฝีมือจากแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา อีกทั้งยังได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการของวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงทำให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและการแก้ไขปัญหา เพราะมีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการและยังมีผลของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทำให้มีความเป็นไปได้ในระดับ มาก สอดคล้องกับ มะลิวัน สมศรี ได้ศึกษาการสร้างคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้การสร้างคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา

ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการของคู่มือพัฒนา การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรม โดยกระบวนการของคู่มือพัฒนา พบว่า คู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาที่สร้างขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับ มาก (มะลิวัน สมศรี, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบ เรียงข้อมูลมากที่สุด ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลำดับรองลงมาคือ การออกแบบการเรียนรู้ และต่ำที่สุด ได้แก่ การวัดและประเมินผล และสภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบ เรียงข้อมูลจากมากที่สุด ได้แก่ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมาคือ การออกแบบการเรียนรู้ และต่ำที่สุดคือ การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 2) การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้ 2 วงรอบสรุปผลได้ ดังนี้ 2.1) ผลการการพัฒนาสมรรถนะครูในวงรอบที่ 1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตาม ปัญหาที่พบ คือ ผู้ร่วมวิจัยอีก 2 คน มีปัญหาด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยจึงนำปัญหานี้ไปดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ต่อไป 2.2) ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากวิทยากร ประกอบกับให้ผู้ร่วมวิจัยได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นอย่างดีและ พบว่า สามารถพัฒนาผู้ร่วมวิจัยที่มีปัญหาด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้บรรลุเป้าหมาย 3) การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีพัฒนา และ 4) การติดตามและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก **ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** 1) ในการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป้าหมายสำคัญอยู่ที่ความเอาใจจริงเอาใจของครู มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีความน่าสนใจ ส่งผลให้เกิดผลที่ดีต่อผู้เรียน 2) ผู้บริหารควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนต่อเนื่อง เพื่อจะได้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และ



พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน 3) ควรมีการร่วมมือกับจากผู้บริหารและชุมชน ในการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้กับสถานศึกษา เพื่อให้เป็นการเรียนรู้ที่หลากหลาย และยัง อนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม 2) ควรมีการวิจัยติดตาม การนำคู่มือการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอื่น ๆ 3) ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ควรใช้อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา เพื่อประโยชน์ ของนักเรียนและสถานศึกษา ในการเพิ่มกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2561). คู่มือการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ดารา ดาวดิ่งส์. (2557). การพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โรงเรียนหนองโนวิทยา อำเภอหนองกุงศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทักษิณ เกษตัน. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มะลิวัน สมศรี. (2558). การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครู. ใน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ละเอียต เอี่ยมสุวรรณ. (2556). คู่มือการตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกรมควบคุมโรค.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. (2561). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี บประมาณ พ.ศ. 2560. บุรีรัมย์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 32.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูป การศึกษา.
- สุเทพ ชิตยวงษ์. (2562). รายงานนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- แสน สมนึก. (2541). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. ERIC Clearinghouse on Higher Education. Washington: George Washington University.
- John, C. B. (2011). Engaging Ideas: The Professor's Guide to Integrating Writing, Critical Thinking and Active Learning in the Classroom. New York: John Wiley Hesler.